

larskruth

1920–2019

FOTO: LARS DAHLSTRÖM

MINNESBILAGA FRÅN DT

Dövrörelsens nestor och ideolog Lars Kruth 1920-2019:

Lars satsade allt sitt krut på teckenspråket

Att just han, Lars Kruth, kom att bli en av de absolut största profilerna i svensk dövhistoria är nästan en osannolik historia, ett ödets nyck. Tomas Lagergren skriver ett porträtt av dövrörelsens ideolog och nestor, Lars Kruth, som gick bort den 11 februari, 98 år gammal.

Lars Kruth, dövrörelsens ideolog och nestor, styrde upp SDR så det blev ett förbund att räkna med. Han skapade den nya moderna dövrörelsen genom att utbilda döva i bl.a. föreningskunskap; ur detta kom det fram en ny generation av medvetna döva. SDR började nå samförstånd med myndigheter och uppvaktade politiker. Förbundet fick en stark legitimitet. På så sätt lades en viktig grund för framtida generationer: rätten till utbildning på teckenspråk möjliggjordes genom att starta Västanviks folkhögskola i Leksand på 1960-talet. Även tolktjänsten startades under andra halvan av 60-talet. Kronan på verket skulle dock dröja till den 14 maj 1981 då riksdagen erkände svenskt teckenspråk som ett fullgott språk och senare bli ett undervisningsspråk i alla dövsolor i Sverige.

Han föddes hörande 1920 på Mångsgården i byn Åsan i Jämtland under enkla förhållanden. Hans far Abraham arrenderade gården av kommunen. Skogen fick familjen bara avverka för husbehov så han fick jobba på avverkningar i trakten för att få in pengar. Sedan levde de på det som jordbruket gav. Senare flyttade pappan till Amerika. Hans mor Anna stannade kvar med barnen i Sverige. Tuffare blev det när Abraham slutade sända hem pengar. Och han kom aldrig tillbaka. Mamman tog sig fram genom att jobba hos bönder som bl.a. mjölkerska.

I sin bok *En tyst värld - full av liv* berättar Lars Kruth om tiden i byskolan: hur han fick se på när de besuttna barnen fick sitta i ena bänken med rejäla smörgåsar med korv, ost, ägg medan Kruth som tillhörde torparbarnen satt i den andra bänken med kallgröt som pålägg till lunch. Ibland kunde de lyxa till det med stekta abborrar som de fångat själva. Han fick även se hur lärarinnan, den enda i byskolan som delade sin tid mellan klasserna, ägnade mer av sin tid åt storböndernas barn. Dessa upplevelser blev nog avgörande för Kruths personliga kamp för en bättre och

rättvis utbildning. Att den kampen skulle gälla just döva och hörselskadade barn kan man tacka en annan minoritetsgrupp i Sverige för; samerna i Oviksfjällen. En gång om året vandrade flera tusen renar ned från fjällen, vilket var en mäktig syn. Och nyfikenheten för den stundande renslakten i Kloxåsen, en by åtta kilometer från Åsan, var för stor. Året var 1930.

Han smet iväg när hans mamma var ute i ladugården för att mjölka kon och geten. Hon hade sagt nej till honom för vädret var för kallt. Lars hjälpte till att dra färdigstyckade renkroppar dit uppköparna var. När han kommit hem var han ordentligt nedkyld och blev sjuk i veckor och i omgångar. Läkarna stod handfallna.

En morgon i maj 1931 fick lärarinnan för sig att bota Lars med vätesuperoxid. Hon tvingade i honom en stor sked. Resultatet blev att vätesuperoxiden kokade ut genom öronen och Lars blev döv. Efter att levt allt mer isolerat i byn; han fick sitta längst bak i skolan, läsa och skriva för sig själv i ett år, mötte han byns nya präst som kände till dövskolan i Härnösand.

Han såg till att Lars fick börja där 1932. Då öppnades en ny värld för honom; Skolgården var full av barn som tecknade. Han fick lära sig ett nytt språk: teckenspråk. Det språket skulle bli nyckeln till allt för döva – och honom själv. Nu kunde han vara delaktig igen.

Orättvisa skydde han. Eleverna fick på söndag-arna en brödskiva, choklad och ett par kakor. Veckans ljuspunkt från köket. Men så var det inte för alla. De mindre eleverna åt inte upp kakorna utan la undan dem och när de kom ut måste de ge kakorna till de äldre eleverna i 7-8:e klass. Annars väntade prygel. När Kruth själv kom in i 7:e klass stoppade han detta oskick med risk att bli upplådd av de äldre eleverna.

En annan gång stod han upp för en fadder i klass 1 som tappat bort en vante en kall vinterdag. När han bad eleven gå till en vårdarinna och be om att få låna ett annat par tills de hittat den vante som försvunnit, blev eleven slagen så att näsan blödde. Lars Kruth blev ursinnig och gick upp till rektorn. Att gå upp mot lärare och rektorer på den tiden, det var att riskera mycket.

Hur det gick? Rottingar samlades in. Rektor Löfgren blev illa berörd av händelsen och lät personalen förstå att all aga från och med nu var förbjuden.

Barnen kom till dövskolan språklösa. Begreppet "de sju vita åren" kommer från att barnen först vid sju års ålder fick ett språk och med språket en gemenskap. Äldre elever lärde de yngre teckenspråk. Därför kom många att älska sin dövskola även om den hade stora brister. Som själva undervisningen. Den genomfördes via tal. Teckenspråket var förbjudet i klassrummet.

Lars Kruth som redan lärt sig läsa innan han blev döv förstod hur privilegierad han var. Han såg att mycket värdefull tid slösades bort under utbildningen. Eleverna kunde lära sig tala hjälpligt men de lärde sig inte ordens innebörd. När han läste

böcker och återberättade dem för sina skolkamrater såg han hur de sög in kunskap och tog del av innehållet.

Det stod klart för honom: teckenspråket måste vara undervisningsspråket i skolan.

Efter skolan i Härnösand var han utbildad skomakare men fick inget jobb. Han började yrkesskolan i Vänersborg 1938 och utbildade sig till snickare. På sommarloven under utbildningen jobbade han som dräng hemma i Jämtland. Just snickare skulle han komma att arbeta som ända fram till 1967.

In i dövrörelsen kom han ofrivilligt (!). Innan han klev av tåget i Vänersborg hade han redan valts in i Idrottsföreningen Viljan. Ryktet hade gått om Kruth. Väl i styrelsen insåg han hur korrupt det var: skolledningen la sig i föreningen. Ordföranden vågade inte opponera sig utan rättade sig efter deras önskemål. Att få igenom demokratiska beslut var omöjligt. Kruth såg till att det blev ändring.

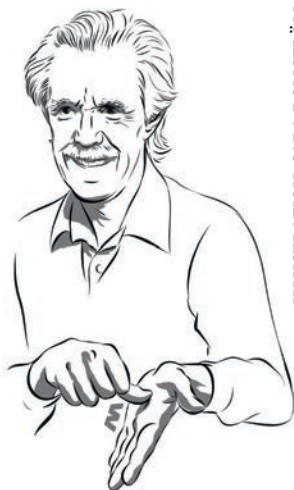

ILLUSTRATION: SARA DOMSTRÖM

Lars persontecken.

På yrkesskolan var många dåligt grundutbildade. Endast ett fåtal av dem kunde läsa igenom en dagstidning. Nivån på de teoretiska lektionerna blev därför så låg att han läste på Hermods (ett utbildningsföretag som bedrev undervisning via brevkorrespondens) som privatist istället. Andra elever fick veta det och ville lära sig algebra. Kruth ledde en studiecirkel. Bara en av lärarna på yrkesskolan trodde på det. När kursen var klar hade alla 24 kursbrev avklarats med högsta betyg. Det var för Kruth ännu ett bevis på att teckenspråk var en framgångsfaktor i undervisningen.

Han flyttade hem till Jämtland. Där återuppväckte han Jämtlands dövförening 1940. År 1951 blev han suppleant i SDR:s förbundsstyrelse. 1953 avancerade han till ledamot. Nästa kongress, 1955, arrangerades på hans hemmaplan – Östersund. Omröstningen om ordförandeposten var dramatisk: Osvald Dahlgren och Lars fick 20 röster var, tre röster saknades. Då valde Osvald att ta tillbaka sin plats och blev vice ordförande i stället. Än en gång bestämde livet åt Lars Kruth, som blev ordförande – detta var hans öde: att ta kampen för döva. Med hans intåg i SDR började vägen mot ett samförstånd med "de dövvårdande myndigheterna" som man kallade t.ex. Skolöverstyrelsen, Arbetsförmedlingen, dövpräster etc. Det gav snabbt resultat. Redan nästa kongress, 1957, dök myndighetsrepresentanter upp och därmed fick SDR en större legitimitet som organisation. Och man började uppvakta och träffa politiker.

En folkhögskolekurs i föreningledarskap hölls på Brunnsvik 1958 med ekonomiskt stöd av LO. Kursledarna var döva, bl.a. Lars Kruth själv. Deltagarna var från dövföreningar i hela Sverige, vilket gav resultat i förbundets arbete på sikt då fler fick kunskap i hur en förening skulle skötas och dylikt. Detta var början till en egen folkhögskola, som senare byggdes upp på Carlborgsons

gård uppe i Västanvik vid Siljan i Leksand på 60-talet. Lars Kruth slutade 1967 som snickare och blev anställd på förbundet som studiekonsulent för att på heltid ägna sig åt utbildningsfrågor. Det var tydligt: när döva fick gå kurser där ledarna var döva och kunde teckenspråk gick det fort.

Dövrörelsen började bli en kraft man kunde räkna med. Framgångarna kom en efter en: 1968 startades tolktjänsten, vilket var en delseger för Kruth, som såg det som att man indirekt erkände teckenspråket. Det var i mötet med pragmatiska politiker på 60-talet som ett flertal dörrar öppnades. Lars Kruth fick lära känna flera ministrar. Socialminister Sven Aspling fick han särskilt bra kontakt med. Men just i tolkfrågan var det jordbruksminister Ingemund Bengtsson som var nyckeln till hur tolkverksamheten skulle finansieras. Istället för att låta statsapparaten mala på med utredningar som kunde ta flera år, föreslog han att det kunde tas pengar från budgetposten för tekniska hjälpmedel till tolkverksamheten. Sagt och gjort. Därmed kunde riksdagen besluta om detta snabbt.

1970 arrangerade SDR det numera legendariska Uppsala-mötet där 200 av 400 åhörare var föräldrar till döva barn. Ett antal experter talade om betydelsen av teckenspråk för deras barn. Många tårar fälldes i salen. Efter det fick man över föräldrarna på sin sida och SDR kunde ha ett allt tätare samarbete med Riksförbundet för döva målsmän (idag DHB).

Kruth tryckte på och ville få fram forskning kring döva och teckenspråk. Han betonade gång på gång att det aldrig kunnat bevisas vetenskapligt att talspråket skulle ödeläggas av teckenspråket och blev bönhörd. Just teckenspråksforskningen startades på 70-talet med Brita Bergman i spetsen, som senare blev världens första professor i ämnet. De bevisade det Lars Kruth och alla döva före honom visste: teckenspråket är ett riktigt språk.

Han var visionär och inte rädd för att lägga fram sina idéer. Samtidigt följde han en tydlig röd tråd. Och han var före sin tid. Han skrev om värdet av PR redan 1962 (se texten på sidan 5) långt innan svenska företag började satsa på PR.

Inte alla visioner vann han gehör för: en var om att SDR inte bara vara ett förbund för döva utan för alla teckenspråkiga. Så han förslog att förbundet skulle bli ett teckenspråksförbund och få in andra grupper som behöver teckenspråket i sin vardag, t.ex. hörselskadade. Men det föll inte alla i smaken. "Det var som om jag öppnade en burk surströmming i rummet" berättade han om när han lanserade idén för styrelsen att förbundet skulle byta namn. En del gillade idén, medan andra tyckte att dövas identitet skulle försvinna om man bjöd in andra grupper i förbundet.

1980 blev Lars Kruth utnämnd till hedersdoktor vid Stockholms universitet för sitt livslånga arbete för teckenspråket. Det var en signal om vad som komma skulle: kampen skulle krönas med att teckenspråket erkändes av riksdagen 1981 och blev undervisningsspråket i dövskolorna från och med 1983. När alla jublade varnade Lars Kruth för att helt slappna av, för då skulle "oralspöket" komma tillbaka. Det fanns mycket kvar att arbeta med, menade han.

Lars Kruth i sitt älskade Jämtland. Parallellt under sin första period som ordförande i SDR (1955-67) bodde han i Tandsbyn och jobbade heltid som snickare till vardags. FOTO: SDR-Video

Lars Kruth återkom till SDR som ordförande 1983-86 när SDR hade fått en ekonomisk skattesmäll, som avskrevs helt. 1989 instiftade SDR en utmärkelse i Lars Kruths namn, Kruth-medaljen. Den delas ut till de som personer som gjort stora insatser för döva. Lars Kruth fick medalj nummer 1.

Efter åren på SDR trädde han tillbaka och undvek att lägga sig i och tycka till om förbundets intressepolitiska arbete. Han tyckte att det var dags för andra att ta över. På kongresserna var han dock en ständig gäst. Men 2009 gjorde han ett undantag – han bad som åhörare att få ordet, gick upp och argumenterade för motionen för att SDR skulle genomföra en sanningskommission som skulle arbeta för döva som drabbats av förtryck före 80-talet. Styrelsen som hade yrkat på avslag på motionen tog tillbaka det och följde Kruths linje. Det skulle bli hans sista offentliga intressepolitiska insats.

Lars Kruth föddes hörande och blev döv vid tio års ålder. Han kunde lika gärna ha försvunnit in i ett anonymt Svensson-liv, med ett arbete, familj och nöjt sig. Och det bortom dövvärlden då han förmodligen kunnat ta sig fram hjälpligt med sin goda svenska och talförmåga. Men det är som om det var förutbestämt. Att han skulle få ägna sitt liv åt att lägga hela sitt krut på teckenspråket för dövas sak. Hans visionära idéer skapade den moderna ideologi som man kan se i Sveriges Dövas Riksförbunds arbete idag: rätten till utbildning på teckenspråk är nyckeln till allt. Han fick med sig folk och de med honom skapade en dövrörelse som man kunde räkna med, som stod upp för döva och teckenspråket. Det är en otrolig livsresa han gjort.

Och den gjorde han med ett orubbligt patos, civilkurage och en rejäl skopa jämtsk envishet. För det är dövrörelsen och hela Dövsverige honom evigt tacksam.

Tack Lars, för allt!

Lars Kruth efterlämnar sig hustrun Åsa och barnen med familjer.

TEXT: TOMAS LAGERGREN

Lars Kruth – en flitig ledarskribent

Lars skrev mycket i Dövas Tidning, som då hette SDR-Kontakt mesta delen (1958-1995) av hans aktiva tid på SDR. Han var till och med tidningens redaktör en kort period, 1970 och 1972-1973.

Här visar vi en av de många ledare han skrivit. Just denna, där han skriver om betydelsen av Public relations, PR, visar särskilt på vilken visionär person och hur före sin tid han ofta var. PR var något som svenska företag började satsa på långt efter 1962.

PUBLIC RELATIONS (av Lars Kruth i SDR-Kontakt nr 1 1962):

För att bland den stora allmänheten och tidningarna skapa förståelse för de dövas sak måste förbundet på ett helt annat sätt än förr gå in för public relations. Detta ord som man brukar förkorta till P. R. och är ett sammanfattande ord eller namn på de kontakter en organisation har med allmänheten, pressen och myndigheterna samt den planmässiga påverkan av dessa kontakter, med vilken man söker vinna största möjliga fördel för organisationen.

Vår tidning har en stor uppgift att fylla i fråga om detta arbete. Att de döva även i vår upplysta tid ständigt stöter på svårigheter när de vill uppnå något, som för de hörande är självklara saker som t. ex. körkort, beror främst på att allmänheten och myndigheterna har så liten kännedom om de döva. Gamla fördomar och föreställningar finns fortfarande kvar. Om SDR och de dövårdande myndigheterna långt tidigare gått in för saklig upplysning om de döva och deras problem skulle situationen i dag varit ljusare på många områden.

Att SDR åtagit sig att arrangera den fjärde världskongressen för döva är ett led i denna upplysningsverksamhet. Den fjärde världskongressens mål är givetvis i första hand att skapa förståelse

för de underutvecklade ländernas millioner döva. Men kongressen kommer också belysa de problem de döva har i vårt land, ty en kongress av denna storleksordning kan ej gå allmänheten spårlöst förbi. SDR måste nu både före och efter kongressen gå in för en omfattande public relationsverksamhet. All dylik verksamhet drar stora kostnader men på lång sikt är det väl använda pengar.

Jag kan lugnt fastslå att om vi överhuvudtaget ska nå de uppsatta målen inom rimlig tid måste vi som första åtgärd gå in för en kontinuerlig upplysningsverksamhet och då inte enbart mot den stora hörande allmänheten utan även bland de döva själva.

Inbakningen av SDR-kontakt som beslutades av Umeå-kongressen är ett stort steg i rätt riktning. Att organisationer som De vanföras riksförbund och Hörselfrämjandet lyckats uppnå ett så omfattande stöd för sin verksamhet beror främst på att de målmedvetet gått in för public relations. Dylik verksamhet hjälper inte bara den egna organisationen utan i ännu högre grad de lokala föreningarna som får det lättare att uppnå kommunalt stöd för sin verksamhet.

För några år sedan slog SDR:s styrelse in på en ny kurs som är helt inriktad på att skapa goda relationer med de dövårdande myndigheterna. Utan ett gott och ärligt samarbete med dem, som av myndigheterna utsetts att sköta dövårdsärenden blir vårt arbete utan resultat. Olika statliga instanser kommer nu att hjälpa oss med arrangemangen av den fjärde världskongressen genom att de har representanter i kongresskommittén.

Vi bör nu i samråd med dövården utarbeta en folder med saklig upplysning om de döva och deras problem och denna folder bör spridas ut över hela landet och då främst till olika statliga, kommunala institutioner samt till läkare, skolor, m.m. Vi bör även att försöka få press, radio och TV att medverka.

SAMMANSTÄLLNING: TOMAS LAGERGREN

Kruths liv i bilder

1

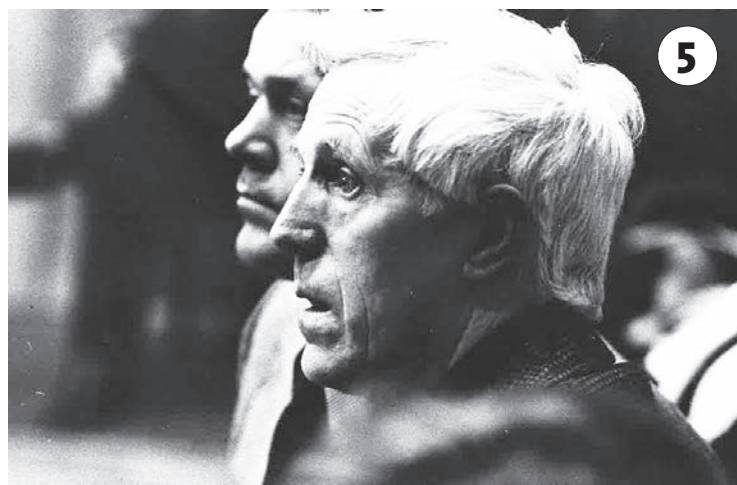

2

3

1. Hedersdoktor. Den 19 september 1980 inne i Blå hallen på Stockholms stadshus: Promoveras till hedersdoktor vid Stockholms universitet för hans livslånga arbete för svenskt teckenspråk.

2. Västansviks folkhögskola. Kruth flankerad av dövprofilen och sedermera också SDR:s ordförande under många år: Lars-Åke "Låw" Wikström, som då var lärare på skolan.

3. Agitator. Kruth talar på extra kongressen 1967. Tolken bakom honom är Astrid Fredriksson, som var en av de första tolkarna som kunde ha det som anställning och tolkade åt SDR i många år.

4. Dörröppnare. Kruth och Ingemund Bengtsson firar SDR:s 50-årsjubileum 1972. Bengtsson var jordbruksminister och ansvarig för statens bidrag till tekniska hjälpmedel. Han föreslog att man använde den budgetposten, varvid riksdagen snabbt kunde besluta att döva skulle få tolkservice med start den 1 juli 1968.

5. Glöden. "Döva ska synas i samhällsdebatten!", menade Kruth och var själv en aktiv debattör.

6. SDR:s kongress 2009. Den sista kongress han gästade. Då hade han varit med varje sammankomst sedan 1951. Här med en annan veteran: Karl-Erik Karlsson, som även han varit aktiv i SDR i olika roller.

7. SDR-Video. Kruth var med och startade upp SDR:s videoverksamhet 1974. Harry Fredriksson som skymtas bakom Kruth på bilden, var en förgrundsfigur i SDR under 60-70-talen. Förbundet satsade miljonbelopp i verksamheten, som idag är SVT Teckenspråk.

8. Barn och teckenspråk. Lars Kruth brann för döva barns rätt till teckenspråk och rättvis utbildning. Här med elever vid ett besök på Åbo dövskola 1961.

9. Livskamrat. Lars Kruth med sin hustru Åsa. De gifte sig i Siljansnäs den 21 december 1969.

Vilket är ditt starkaste minne av Lars Kruth?

När jag blev anställd hos SDR 1984 var mycket nytt för mig trots att jag hade döva föräldrar. Lars Kruth lärde mig om dövas historia, liv och levnadsvillkor, om dövas rätt till språket, kulturen, tillgänglighet och utbildning. När vi uppvaktade regeringen och riksdagen blev jag imponerad av Lars Kruths sätt att lägga fram de problem och förslag till åtgärder som han redovisade. Han ingav respekt och bemöttes med respekt. Han gav mig kunskap och insikt som betydde mycket för mig personligen och i mitt fortsatta arbete på SDR. Han var en sann mentor.

Gunnel Sträng
intressepolitisk sekreterare
hos SDR 1984–2001

Jag beundrade Lars Kruths sätt att argumentera och föra fram SDR:s åsikter i möten med ansvariga myndigheter. Det var spännande att tolka Kruth. Han var mycket kritisk i vissa sammanhang men avslutade alltid lugnt och övertygande. 1968 uppvaktade Kruth utbildningsminister Moberg angående behovet av en egen folkhögskola för döva. Moberg var mycket förkyld och på dåligt humör. Han avfärdade direkt SDR:s begäran men Kruth argumenterade som vanligt. Resultatet blev till slut Västmanviks folkhögskola. Efteråt hade Lars roligt åt Mobergs korviga raggsockor.

Ann-Marie Snow,
pensionär, tidigare tolkchef
i Västmanland och tolk åt
Lars Kruth 1967–80

Under min tid som journalist på Dövas Tidning kom jag ofta i kontakt med Lars Kruth. Vilken fråga jag än ställde kom alltid ett genomtänkt svar tillbaka. Han var korrekt och satte inte sig själv i centrum. Lars var också en tänkande människa. Jag minns mycket väl när teckenspråket blev erkänt som språk. Vi var då samlade på SDR-kontoret, firade och var glada. Lars kom fram till mig och sa lite försynt: "Oralismen är inte död. Den kommer att dyka upp i nya skepnader framöver". Lars engagemang för dövas rättigheter vilade aldrig.

Lennart Tjärnström
journalist och redaktör
Dövas Tidning 1980–2008

SDR hade föbundsstämma i Leksand i maj 1980. Sten Ulfsparré och jag var på plats och hade precis fått beskedet att humanistiska fakulteten, på förslag från Avdelningen för teckenspråk, nominerat Lars Kruth till hedersdoktor. Sten överlämnade ett brev till Lars, som ledde stämman. Lars lade undan brevet men Sten sade: "Nej, öppna brevet nu!". Lars läste brevet och höll på att få dändimpen. Föbundsordförande Bengt-Olof "Bon" Mattsson tog brevet och läste högt för ombuden. Då jublade alla på stämman över att Lars hade blivit utsedd till första döva hedersdoktor!

Lars Wallin, pensionerad
teckenspråksforskare,
Stockholms universitet

I samband med min undervisning på Västmanviks folkhögskola på 1970-talet brukade jag gå upp till Lars i förbundshuset och berätta vad jag skulle föreläsa om. Vid flera tillfällen var han med på mina lektioner och höll sig på så sätt orienterad om vad som hände i forskningen. SDR utnyttjade forskningsresultaten i kampen för teckenspråket. Lars hade redan på 1950-talet efterlyst forskning. Han menade, att om man började forska om teckenspråk skulle dövas krav få stöd, teckenspråket erkännas som dövas språk och användas i undervisningen av döva. Lars fick rätt.

Brita Bergman
professor emerita i
teckenspråk, Stockholms
universitet

Lars Kruth argumenterade för att SDR skulle bli ett teckenspråksförbund, Gum Anders Andersson argumenterade mot (han var SDR:s ordförande 1986–1992). Det var en spännande debatt som fick mig och många andra i publiken att vidga synen och tänka till. Vi fick fundera på varför SDR skulle bli ett teckenspråksförbund eller fortsätta att vara ett dövförbund. Det var nyttigt. Gum Anders linje vann. Lars såg inte särskilt besviken ut utan tog istället det med ro. Både han och Gum Anders var debattglada och höll en respektfull ton.

Stig Kjellberg
anställd hos SDR 1983–2017,
senast som kanslichef

På SDR:s förbundsmöte diskuterades förslaget att Västmanviks folkhögskola skulle byggas ut. Flera ombud ifrågasatte förslaget. De var oroliga för att det skulle bli alltför dyrt. Lars blev upprörd. Han menade att det var viktigt att döva skulle få utökade utbildningsmöjligheter och därmed få större chans att få jobb eller studera vidare. Lars sade även att förbundet genom sitt kontaktnätverk skulle kunna bära ekonomin. Till sist ändrade sig ombuden. I övrigt var Lars en fin person. Han talade aldrig illa om andra och strävade alltid efter att vara saklig. Imponerande.

Karl-Erik Karlsson
SDR:s ordförande 1979–83

2001 kom jag till Leksand för att studera. Jag fick då lära känna Lars Kruth. Han var ett okänt namn för mig innan. 2002 var Kruth och jag med som ombud från Dalarnas Dövas Förening (DDF) på SDR:s kongress 2002. Han som det äldsta ombudet från DDF och jag som det yngsta. Samarbetet gick smidigt tack vare honom. Han visste precis hur allting skulle skötas. Under kommande år brukade vi träffas när jag behövde prata eller när det hade hänt något. Då kom han alltid med kloka tips. Han sa att om kampen kändes motig så var det okej att ta paus och sedan återuppta kampen.

Julia Kankkonen
egenföretagare och
utvecklingssamordnare
Västmanviks folkhögskola

Jag fick lära känna Lars redan i mina unga år. Genom åren fördjupades vår vänskap. Jag fick ta del av hans kunskaper om dövrörelsen och teckenspråk. Han var en förebild för mig. Som studiekonsulent på SDR fick jag följa Lars på flera resor, bl.a. till Dövas Nordiska Råds möte i Helsingfors 1982. En rolig händelse var när vi tittade på en tv-gala. Syftet med galan var att samla in pengar till bygget av Ljusa huset (som i dag huserar finska dövförbundet). Då bjöds vi på tal och musik. Ett av numren var hård rock. Ljudet var så högt att Lars sade "Nu har jag blivit hörande".

Ingvar Edwall
mångårig aktiv i SDR och
vän till Lars Kruth

– För mig var pappa lite som Olof Palme

Ett av Lars Kruths barn, Sven, höll ett tal på minnesstunden i Eskilstuna den 8 mars. Här återger DT talet i sin helhet.

Jag är så glad att mamma, min syster Anna och jag fick spendera pappas två sista dygn i livet tillsammans. När pappa precis hade dött, satt vi kvar inne i rummet tillsammans med honom i en timme. Sen gick vi ut i korridoren så att sköterskorna skulle kunna göra i ordning pappa; byta kläder, ta bort alla slangar, kamma håret och göra honom fin. Jag frågade då mamma om vi inte borde lägga ut något på Facebook om att pappa har dött eftersom han var en offentlig person i den teckenspråkiga världen. Mamma sa självklart.

När vi sedan kom hem till mamma 1,5 timme senare och gick in på Facebook, fanns det över 177 inlägg på SDR:s Facebook-sida. Vi gick in, läste och blev helt överväldigade över alla fina ord om pappa och vad han hade betytt för personerna som skrivit inläggen.

Jag kommer ihåg när jag var liten, då spenderade vi mycket tid på Västansviks folkhögskola. Då kom det alltid fram, vad jag då tyckte var, en massa tanter och farbröder. De sa vilken fantastisk pappa jag hade och att jag skulle vara stolt över att ha en sådan pappa. Jag var verkligen stolt över pappa, det har jag alltid varit. Hemma hos oss pratades det alltid mycket om oralismen, om ungas rätt till utbildning och gamla personers rätt till vård på sitt eget språk, teckenspråket. För mig var pappa lite som Olof Palme. Han tog ett helhetsperspektiv och förstod vad man behövde göra för att göra skillnad, och han gjorde verkligen skillnad. Han var så engagerad och modig.

Men han var även väldigt fördomsfri. Jag kommer ihåg när jag, Anna, mamma och pappa åkte utomlands när jag var runt 20. Vi var på Kreta, Rhodos och andra ställen och ja, jag hade en lite mer extrem klädstil än nu. Jag hade på mig sarong, ett tygstycke som du sveper runt midjan som en kjol och en massa andra lite mer glamourösa saker. När vi var ute och gick så var det inte ovanligt att jag och min syster gick först, mamma och pappa några steg bakom oss. Pappa såg reaktionerna på de personer som vi gick förbi, de grimaserade och pekade på mig. Då gick pappa fram till dem, pekade på mig och gjorde tummen upp. Jag är så oerhört tacksam för det, pappa, för du såg alltid människan och du brydde dig aldrig om skalet och jag älskar dig för det.

Pappa kunde också se sig själv och förstå att saker alltid ändrar sig över tid. Jag kommer ihåg en gång när min syster åkte bil med pappa något år efter att han hade fyllt 70. När de var framme klev hon ur bilen och sa "Jag kommer aldrig att åka bil med dig igen, du borde inte ens ha körkort!" Pappa blev jättesur och pratade inte med Anna på tre veckor. Sen ringde han henne och sa "Kom hem till oss". Anna åkte dit och då fick hon bilen av pappa. Han sa att han inte kommer att köra bil något mer. Det krävs

mycket för att kunna se detta hos sig själv men pappa förstod alltid att allt ändrar sig över tid.

Ett annat tillfälle var när min andra dotter, Pepper, föddes. Det visade sig att hon var helt döv. Vi blev erbjudna att operera henne så att hon skulle kunna få CI, vi bestämde oss att vi inte vill beröva henne möjligheten att hon själv skulle få välja när hon blev större om hon ville höra eller inte, så vi sa ja till operation. Jag var lite nervös när jag skulle säga det till mamma och pappa men de sa att det måste ni bestämma helt själva.

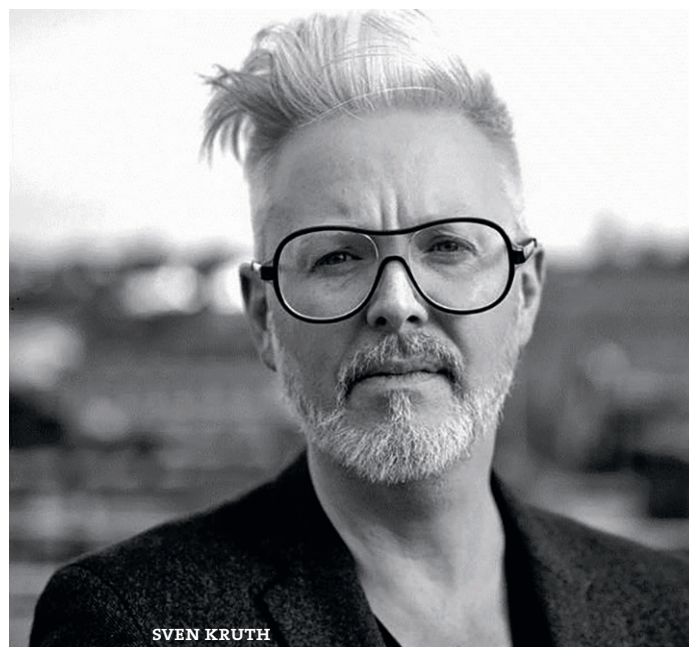
De var hemma hos oss när Pepper precis hade fått sin CI. Pepper stod vid vardagsrumsbordet på morgonen, mamma och pappa satt i soffan och såg på när jag satte på henne CI:na och sken upp som en sol när hon började höra. Då sa pappa att Pepper kommer att bevisa att vi alla hade fel. Det jag tror att han menade var en annan sak som han pratade om med mig, han sa att det är en kamp som jag har gett upp och det är att SDR istället skulle vara Sveriges Teckenspråkiga Riksförbund, för han sa att det är teckenspråket som binder oss samman, inte om vi är döva eller inte. SDR ska vara till för alla och ingen ska känna sig utesluten.

Pappa, du var en fantastisk förebild!

- Jag vill också vara lika engagerad och modig som du var
- Jag vill också se helhetsbilden och kunna agera utifrån den
- Jag vill också vara fördomsfri
- Jag hoppas också att jag kommer att ha förmågan att vara insiktsfull om mig själv och förstå att saker ändrar sig över tid

Men nu har pappa tecknat sitt sista tecken och jag vill tacka dig för allt som du har gett så många och jag hoppas att vi kan föra ditt arv vidare.

Tack!

SVEN KRUTH

Kruthmedaljen

– dövrörelsens utmärkelse

Vart fjärde år utdelar SDR, i samband med sin kongress, Kruthmedaljen till de som gjort stora betydelsefulla insatser för döva i samhället samt gjort tydligt avtryck för svenskt teckenspråk och dövas situation i den svenska samhällsutvecklingen. Kruthmedaljen delades ut för första gången till Lars Kruth i samband med SDR-kongressen 1989.

Här listar vi alla medaljörer:

2017

Sven-Erik Malmström, Gunilla Preisler och Lars Wallin

2013

Josette Bushell-Mingo, Gunnar Hellström, Christa Ekholm och Gunnel Backenroth

2009

Lars-Åke Wikström, Christer Degsell, Gum Anders Andersson (postumt), Kristina Svartholm och Beata Lundström

2005

Olga Svensson Richter, Sten Ulfsparre, Karl-Erik Karlsson och Britta Hegethorn (postumt)

2002

Gunnel Sträng, Anne-Marie Wikström, Lars Ohlsson och Alma Abrahamsson (postumt)

1999

Börje Edwall, Barbro Carlsson och Astrid Fredriksson

1997

Bengt-Olof Mattsson

1995

Inger Ahlgren, Bo Carlsson och Göte Hanson

1992

Åsa Hammar, Osvald Dahlgren och Brita Bergman

1989

Lars Kruth

Se webb-tv om Lars Kruth på vår sajt dovastidning.se

DT har nöjet att visa "Här är Kruth!"-programmet från 1989 där Lars Wallin spelade Lars Kruth och intervjuade honom.

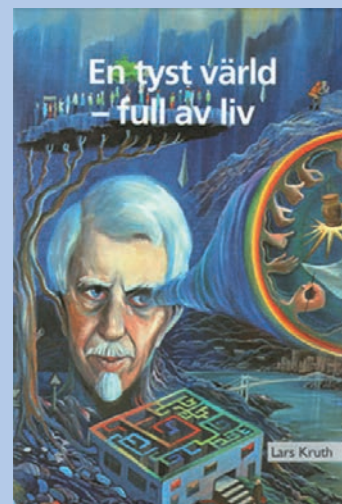

DT gjorde ett inslag om Lars Kruths begravning i Eskilstuna den 8 mars 2019.

Beställ Lars Kruths bok hos SDR

Lars Kruth har utgett en bok om sitt dövpolitiska liv, "En tyst värld – full av liv". I boken berättar han med inlevelse om sin uppväxt, när han blev döv vid 10 års ålder och om kampen mot orättvisor från skoltid till i dag. Han har även tagit fram underhållande blad ur dövas historia från 2000 f. Kr, dövas situation i Sverige från Olof Skötkonungs tid, och om dövundervisningen i Skandinavien.

Boken finns att köpa i SDR:s webbshop, handla.sdr.org. Den kostar 210 kr.

Lars Kruth kommer för alltid att prägla framtiden

Den här minnestexten framför jag i egenskap av SDR-ordförande. Men jag skriver också för hela förbundet inklusive våra dövföreningar och medlemmar. Jag önskar hedra Lars Kruths minne genom att ta upp en röd tråd som löpt genom hans tid inom förbundet. Det är för mig en ära att få bidra till Dövas Tidnings minnesbilaga; en tidskrift som varit honom kär. DT har haft och fortsätter att ha stor betydelse för medlemmarna, dövföreningarna och förbundet.

Tidningen var en oundgänglig informationskanal särskilt på tiden då tv, internet och sociala medier inte fanns. Den gjorde att vi effektivt kunde nå många människor med vårt budskap. Tidningen var också en arena som medlemmarna kunde mötas på. Själv använde Lars Kruth den flitigt till att dela med sig av sina visioner och väcka debatt.

I dag är tidningen, om än i en annan skepnad, fortfarande lika viktig. Den berättar om vad som händer på olika områden som politik, föreningsliv och dövas liv. Det är inte bara våra medlemmar som läser tidningen utan också utomstående personer, till exempel politiker och myndighetsanställda. Att den finns kvar, kan vi till viss del tacka Lars Kruth för.

På 1960-talet var tidningen nedläggningshotad. Kostnaderna skenade iväg. Han var med och räddade tidningen genom att rekrytera annonssäljare. De hade i uppgift att ringa tänkbara annonsörer och bringa intäkter till förbundet. Här använde Lars Kruth en av sina främsta styrkor. Det var att han hade en enastående förmåga att hitta folk som kunde sin sak och knyta dem till sig. På så vis kunde de hjälpa till att ge dövrörelsen en skjuts framåt. I dag skulle vi kalla sådana personer allierade.

Ett annat exempel på allierade var att Lars Kruth anlät den norska dövpsykiatern Terje Basilier som föreläsare på Uppsalamötet 1970. I publiken satt många föräldrar. Det blev starten på en attitydförändring hos föräldrar som tack vare norrmannen förstod hur viktigt det var med tidig teckenspråksutveckling för deras döva barn.

Ännu ett exempel var teckenspråksforskarna Brita Bergman och Inger Ahlgren vid Stockholms universitet. Deras forskning var ett viktigt bidrag till att teckenspråket blev erkänt som dövas första undervisningsspråk av riksdagen 1981. Därmed blev Lars Kruths dröm om en teckenspråkig skola för döva barn uppfylld.

Lars Kruth lyckades också med att få nationella politiker och tjänstemän i regeringen på sin sida. En av dem var Bengt-Olof "Bom" Mattsson. Han var sekreterare i den statliga utredningen "Kultur åt alla" (den blev klar 1976) och förstod vikten av dövas kultur. På 1970-talet grundades exempelvis Tyst Teater.

Bom kom sedan att bli förbundsordförande för SDR fram till 1980. Han var en värdefull allierad. Tack vare honom kunde SDR lättare få gehör hos kulturdepartementet. De beslöt sig för att satsa mer pengar på dövas kultur.

Apropå Lars Kruths förmåga att hitta samarbetsparter. I ett led att stärka demokratin i dövrörelsen, som stod honom varmt om hjärtat, inledde han genom SDR samarbete med studieförbund. Det ledde till många studiecirkelar i föreningskunskap för döva och att SDR fick ett fint mångårigt samarbete med studieförbund.

Så småningom grundades dagens Västanviks folkhögskola. Skolan utbildade en rad döva, som blev mer medvetna och sporrades att fortsätta sin kamp för dövas rätt till teckenspråk, utbildning och tolktjänst med mera. De gjorde det via sina dövföreningar, som blev allt starkare.

Själv besökte Lars Kruth, om jag inte misstar mig, SDR:s samtliga anslutna föreningar. Imponerande. Hans syfte var att stötta och uppmuntra föreningsaktiva, men också att se vilka styrkor de hade och hur de på olika sätt kunde användas i den gemensamma kampen, exempelvis genom att sitta i en styrelse eller arbetsgrupp. Många av dem tog sedan klivet över till SDR på nationell nivå.

Inte bara skolan grundades. Lars Kruth var även med och startade en tv-verksamhet vid Västanviks folkhögskola genom att anställa tv-kunniga personer. Nu fanns äntligen ytterligare en informationskanal – på teckenspråk. Verksamheten växte, fick statliga pengar och övertogs sedan av SVT Teckenspråk, som nu producerar program för alla åldrar. Exempelvis kan döva barn se sagor på teckenspråk. Fantastiskt.

Nu vill jag knyta ihop den röda tråden. Lars Kruth kunde sägas börja som allierad när han började i en dövskola och såg hur orättvist behandlade döva blev. Han var som bekant född hörande. Sedan blev han döv och kom att hitta många allierade under sin tid i dövrörelsen. Inte bara det, Lars Kruth har också fått en rad föreningsaktiva i dövrörelsen att lyckas med att få folk på sin sida. Många av dem är fortfarande aktiva i dag.

Vi ska förvalta arvet efter Lars Kruth och utveckla den grund som han lagt. Det är att vi ska fortsätta skapa allianser, slåss för dövas rätt till teckenspråk och utbilda oss.

En sak är säker. Det som sker med dövrörelsen i framtiden kommer alltid att bära hans signum. För det är vi oändligt tacksamma.

Tack för allt du, Lars Kruth, gett oss.

Åsa Henningsson
ordförande SDR

“Växten symboliserar Lars Kruths långa kamp som vuxit fram under alla år han varit aktiv i dövrörelsen. För att hans kamp ska kunna leva vidare, är det viktigt att vi fortsätter att vårda växten genom att ge den vatten.”

PARIYA POOLADVAND
TECKNARE, VÄSTANVIK

173
Pariya